

Дорога в пекло Росія напала на Україну

Близько 4-ї години ранку 24 лютого Росія завдала ударів по Україні та розпочала війну. Аналітики і військові експерти назвали цей акт агресії дорогою в пекло.

Президент України Володимир Зеленський заявив, що на всій території України запроваджується воєнний стан.

Верховна Рада зранку 24 лютого затвердила указ Зеленського про запровадження воєнного стану на всій території України. Весь світ однозначно засудив цей поступок Росії і рішуче став на сторону України. Столиці багатьох країн світу стали свідками багатолюдних мітингів проти російської агресії і на підтримку України.

З початку воєнних дій негайно розпочався досі небачений багатотисячний потік біженців – українських жінок і дітей на Захід України і в країни Європи. Потік біженців пройшов через прикордонну смугу і доторкнувся історичних українських земель у Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії і полив далі в Європу, де опинився в гостинних обіймах жителів цих країн. Проявилась небачена солідарність європейців з українцями всюди. Українські діти і їх матері знаходять притулок у людей, які культурою, менталітетом так віддалені, але всіх їх єднає солідарність із знедоленими людьми.

Словаччина навстіж відкрила брами українським біженцям. Біженці бачили своє майбутнє на рідній землі, в Україні. Не судилося. Ворог прогнав з домівок не лише дорослих і дітей. Ворог працює над позбавленням майбутнього для української нації.

Організація Об'єднаних Націй очікує в разі подальшого погіршення ситуації до чотирьох мільйонів біженців з України. Внутрішньо переміщених осіб в

Україні буде в рази більше. За деякими даними, це може торкнутися до двадцяти мільйонів людей. Західні сусіди України підготувалися приймати тих, хто змушений втікати.

До прийому біженців підготувалася і Словаччина. Біля пунктів пропуску на словацько-українському кордоні були створені місця першого контакту, створені відповідні умови для проживання біженців в прикордонній смузі, в тому числі в Уличу, Ублі, Вишньому Німецькому та інде.

Багато жителів відчинили двері до своїх домівок для біженців, запропонували їм свої житла для проживання.

Небачена солідарність словаків з українськими біженцями вражає і несе в собі відповідний емоційний заряд.

Словацький уряд прийняв відповідні міри для полегшення життя біженцям, до підмоги включились гуманітарні і добродійні організації, добровольці, а громадяни Словаччини показали небачену солідарність і доброзичливість.

Українські біженці можуть отримати статус тимчасового притулку прямо на кордоні Словаччини. Вони отримають повне медичне страхування та право на допомогу в разі матеріальної потреби, а також можливість працювати в Словаччині.

Держава надасть фінансову допомогу кожному, хто прийме українських біженців.

Мета – запропонувати біженцям максимальну допомогу в надзвичайній ситуації. Заявники зможуть подати заяву на тимчасовий притулок з правом дозволеного проживання безпосередньо після прикордонної перевірки.

Другий рівень допомоги – це надання фінансової допомоги будь-кому в Словаччині для

проживання українців. Це торкається будь-кого – фізичної, приватної особи або власника пансіонату, готелю чи самоврядування, благодійної організації, церкви. Кожен, хто вирішить розмістити біженця з України.

Україна на своєму історичному шляху проходить далішим історичним випробуванням. Виходить з випробувань загартованою, показує себе як волюбна нація, яка не боїть-

ся стати на захист своєї землі. Виходячи з цих випробувань, українці вірять у те, що їх рідна земля Україна стане проквітаючою і могутньою державою.

Україна показала, що не боїться ворога і йде до перемоги. Це початок нової української відродженої нації. Розтрачені по світах українські діти повер-

нутися до своєї землі і почнуть відбудовувати свою державу.

В Пряшеві 24 і 25 лютого ц.р. пройшли мітинги на підтримку України. До збору гуманітарної і фінансової допомоги прилучився і Союз русинів-українців СР, який звернувся з відповідним закликом до громадськості.

Мирислав ЛЮК.

Письменники не мовчать!

Бої за визволення України від російських загарбників тривають. Україна чинить запеклий опір. Іде боротьба за незалежність України, за нормальне життя. Не вкладається в голову – чоловіки, жінки, діти залишають свої домівки і утікають перед російськими окупантами. Війна проти України – це божевілля Путіна і ганьба Росії. Усвідомлюємо собі, що на території України йде боротьба за свободу всієї Європи.

У цей тривожний час не мовчать і письменники.

Асоціація письменницьких організацій Словаччини, яка об'єднує шість письменницьких організацій, серед них і Спілку українських письменників Словаччини, приходить із заявленнями у зв'язку з війною Російської Федерації проти України. У заявленні говориться, що письменники, які шанують слово, хочуть показати і на війну слів, яка передувала інвазії. Останні дні ми були свідками очевидного

зловживання слів і їх значення, перекинування фактів, перейменування неправд на правду... Хочемо висловити занепокоєння і з висловів багатьох репрезентантів словацької політики, які включились у незрозумілу риторику під час підготовки окупації України. Хочемо запевнити наших українських колег-письменників і всіх громадян

України, що у ці важкі часи ми з ними і з їхніми мріями про життя у вільній і незалежній Україні.

У нашу письменницьку організацію надходять інформації про обстановку в Україні. Поет Анатолій Качан з Києва, який свого часу побував у Словаччині, кілька днів тому нам написав: «Я щойно повернувся від метро «Університетська», яка тепер слугує за бомбоховище. Місто завмерло в очікуванні атаки на урядові квартали, весь час гудуть сирени, лунають вибухи».

Літературознавець Олексій Вертій поінформував нас про ситуацію у місті Суми, де він мешкає.

Відгукнувся і польський письменник Збігнєв Фрончек з Любліна, який неодноразово побував у нашому регіоні. Він пише: «Драматична ситуація. Війна! Польща, наскільки може підтримує Україну. Тримаймося!» – закликає Збігнєв Фрончек.

Українські письменники Словаччини запевняють своїх колег, письменників з великої України, що вони не самі, бо нас єднає українське слово, українська душа, українська земля.

Слава Україні!

Іван Яцканин, голова Спілки українських письменників Словаччини

Neváhali ani chvíľu. Manželia z Kurimky prijali rodiny so šiestimi deťmi z Ukrajiny

Manželia Jaroslav Džoganík a Svitlana Pachomová z obce Kurimka v okrese Svidník žili doteraz sami. V nedeľu prijali domov z Ukrajiny svoju dcéru s dieťaťom, ako aj ďalšie dve ženy so štyrmi deťmi a súrodencom jednej z nich. Ako hovoria, nebolo nad čím premýšľať, konali okamžite a sú ochotní pomáhať ďalším ľuďom.

«Naša dcéra žije v Kyjeve. Ešte pred inváziou ruských vojsk na Ukrajinu prešla do Užhorodu. Videli sme, že ide do tuhého, tak sme sa snažili, aby prišla žiť na istý čas k nám do Kurimky. Keďže bolo viac rodín, ktoré sa pokúšali prejsť cez hranicu, tak nebol pre nás žiadny problém prichýliť ďalšie dve rodiny aj s deťmi. Takže sa môžeme pochváliť, že mám teraz šesť malých kamarátov futbalistov z Ukrajiny, ktorých môžeme trénovať ako nové nádejné druž-

stvo z Ukrajiny,» povedal pre TASR Džoganík, ktorý je riaditeľom Slovenského národného múzea – Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku.

20 hodín v kolóne

Ako priblížil, po rodiny s deťmi neboli na ukrajinskej hranici, keďže je problém sa tam dostať. «Pokúšali sa prejsť peši cez hraničný priechod Ubla – Malý Bereznyj, nakoniec sa rozhodli ísť autom cez Vyšné Nemecké – Užhorod. V kolóne boli s autami ich manželia takmer 20 hodín a následne sa vystriedali s manželkami. V nedeľu (27. 2.) ráno sa im podarilo prejsť cez hranicu,» doplnil Džoganík.

Prijat domov ďalších ľudí sa rozhodli po tom, ako im dcéra povedala, že má pri sebe ďalšie dve rodiny. «Nebolo to žiadne falošné hrdinstvo ani politický manifest. Je to môj osobný postoj človeka, ktorý chce žiť

v slobodnom svete. Chceme, aby tak žili moje deti a vnúčatá, ale chceme, aby tak žili aj ukrajinské deti,» skonštatoval Džoganík, ktorý žil s malými prestávkami viac ako 20 rokov na Ukrajine.

Je rozhodnutý spolu s manželkou prijať i ďalšie rodiny, ak to bude potrebné. «Keď sú ľudia v biede, tak im treba pomôcť. Keď sa to začalo, mala som veľa telefonátov z celého Slovenska od známych aj od takých, s ktorými som rozprávala pred 20 rokmi, každý sa pýtal, ako môže pomôcť, a pomáhajú. Na Slovensku cítim spolupatričnosť. Pre to, čo sa deje na Ukrajine, nemôžeme spať a sledujeme správy celú noc. Ukrajina už osem rokov žije vo vojne. Som optimistka, verím, že to nebude trvať dlho,» dodala Pachomová, ktorá pochádza z Ukrajiny a na Slovensku žije štyri roky.

Pravda, 28.02.2022.

Готують центральні акції СРУСР

Після довготривалої перерви внаслідок пандемії коронавірусу COVID-19 Союз русинів-українців СР поступово відновлює діяльність на всіх ділянках.

22.2.2022 р. в Пряшеві відбулось засідання Центральної ради СРУСР під головуванням заступника голови Павла Богдана. У засіданні взяли участь члени Президії Віктор Бандурчин, Йосиф Вок, Микола Деніс, Ярослав Джоганік, Людмила Ражина, Андрій Яцканін, Іван Яцканін.

Після обговорення поточних питань Президія постановила провести конференції регіональних організацій СРУСР в Кошицях і Старій Любовні до 30.4.2022 р., рекомендувала Центральній раді Союзу скликати VIII з'їзд СРУСР в терміні до кінця червня ц.р.

Встановлені також попередні терміни окремих акцій Союзу, в тому числі 57 Фестивалю фольклору русинів-українців Словаччини в Камійонці 4. – 5. 6. 2022 р., 68 Свята культури русинів-

українців Словаччини у Свиднику 29. – 31.7.2022 р., 30 Фестивалю духовної пісні у Снині 23. – 24. 9. 2022 р., 48 огляду народних пісень «Маковицька струна» 27. – 28.10.2022 р. в Бардієві і 29.10.2022 р. в Пряшеві. Також передбачається проведення циклу програм «Не забудь свою коліску» в окремих селах Пряшівського краю.

Президія прийняла Проголошення Центральної ради Союзу до ситуації в Україні.

-мі-

Змагання пройшло формою онлайн

Пандемія коронавірусу COVID-19 наклала свою печать на всі форми суспільного життя. Торкнулася вона і сфери культури та всієї діяльності Союзу русинів-українців СР.

Проте підготовча робота по проведенню змагання читців-декламаторів в рамках 59-ого Фестивалю драми і художнього слова О. Духновича пройшла успішно. Як відомо, фестиваль мав відбутися 13 – 14 травня 2021 року. Проте через наведені причини Фестиваль не міг відбутися ні в інші терміни. Нарешті, за погодженням із вчителями шкіл, було вирішено організувати принаймні другу частину фестивалю, т.е змагання з художнього читання формою онлайн.

У змаганні взяли участь 26 учасників. Це були учні 4 основних та середніх шкіл із таких міст і міст: Орябини, Пряшева, Ублі, Михаловець (в 2015 р. з чотирнадцяти, а в роках 2016, 2017, 2018 і 2019 – з шести). Крім того, у п'ятій категорії (студенти та дорослі) було 5 учасників змагання (4 зі Свидника та 1 студент із Пряшівського університету). Двоє конкурсантів представились поезією і прозою, а двоє також власною творчістю.

Таким чином, журі заслухало загалом 28 виступів.

В оціночній комісії працювали мгр Йолана Марушак, мгр Марія Белей та Єва Олар. Оцінювання відбулося 7 лютого 2022 року в приміщенні Словацько-українського культурного та інформаційного центру. Зроблено відеозапис оцінювання та надіслано до окремих шкіл.

Результати:

I КАТЕГОРІЯ – ПОЕЗІЯ

- 1 місце – Мілена Соляр, ОШ Орябина
- 2 місце – Софія Морохович, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 3 місце – Лівія Риганова, ОШ Убла

I КАТЕГОРІЯ – ПРОЗА

- 1 місце – Ленка Глінка, ОШ Орябина
- 2 місце – Клавдія Данко, ОШ Убла

II КАТЕГОРІЯ – ПОЕЗІЯ

- 1 місце – Габрієла Ковальчик, ОШ Орябина
- 2 місце – Анна Добранська, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 3 місце – Габрієла Гоцова, ОШ Убла

II КАТЕГОРІЯ – ПРОЗА

- 1 місце – Нікола Ломпартова, ОШ Орябина
- 2 місце – Ема Павлишин, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 3 місце – Адамма Пітер Бучко, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів

III КАТЕГОРІЯ – ПОЕЗІЯ

- 1 місце – Алексія Пітер Бучко, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів

III КАТЕГОРІЯ – ПРОЗА

- 1 місце – Марія Добранська, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів

IV КАТЕГОРІЯ – ПОЕЗІЯ

- 1 місце – Юлія Баляля, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 2 місце – Алжбета Тіпак, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 3 місце – Олександр Байбара, Об'єднана школа Т. Шевченка, Пряшів
- 3 місце – Герзанич Катерина, Гімназія ім. П. Гора, Михалівці

IV КАТЕГОРІЯ – ВЛАСНА ТВОРЧИСТЬ

- 1 місце – Андрій Кузьма, Об'єднана школа, Пряшів

V КАТЕГОРІЯ – ПОЕЗІЯ

- 1 місце – Людмила Ражина, Свидник
- 1 місце – Анна Ванько, Свидник
- 2 місце – Галина Гальчик, м. Свидник
- 2 місце – Міріам Божик, м. Свидник

V КАТЕГОРІЯ – ПРОЗА

- 1 місце – Людмила Ражина, Свидник

V. КАТЕГОРІЯ – ВЛАСНА ТВОРЧИСТЬ

- 1 місце – Юлія Коробко, Пряшівський університет

59-й Фестиваль драми і художнього слова відбувся без фінансової підтримки Міністерства шкільництва СР, оскільки виділені кошти можна було отримати лише у 2021 році та без коштів Фонду підтримки культури національних меншин, які можна використати до кінця березня 2022 року, але не на організування змагання формою онлайн.

Ред.

Проголошення Президії СРУСР

Війна Російської Федерації проти України наносить непоправний слід в міжнародну стабільність Європи, є актом ігнорування тих цивілізаційних досягнень, якими гордиться ця частина світу, але вона наносить немалі шкоди і своєму власному народу.

Союз русинів-українців Словацької Республіки висловлює протест проти такого способу рішення питань міжнародної політики. Глибоко співчуває з українським народом і висловлює йому всебічну підтримку.

Дана ситуація нас турбує тим більше, що Союз русинів-українців Словацької Республіки має довготривалі тісні зв'язки з Україною і активно з нею співпрацює, зокрема в галузі культури

Тому закликаємо політичних представників заінтересованих країн, в тому числі Словацької Республіки, щоб приклали всіх зусиль до того, щоб Україна і надалі мала право вирішувати про свою долю в згоді з бажаннями своїх громадян, як суверенна держава та рівноправний член міжнародної спільноти.

▲ Manželia Jaroslav Džoganík (vzadu) a Svitlana Pachomová (vpravo) z obce Kurimka prijali domov z Ukrajiny svoju dcéru Ladu Endresenovú (štvrtá zľava) s dieťaťom, ako aj ďalšie dve ženy so štyrmi deťmi a súrodencom jednej z nich.

Foto, Podpis: TASR/AP, Maroš Černý

Старостка Ублі Надія Сірка: «Дякую всім, хто нам допомагає»

У потоці біженців з України чи не найбільше навантаження припало на село Убла, що на самому словацько-українському кордоні.

Шановні друзі! Ми абсолютно не встигаємо писати статуси, тому що всі ми багато допомагаємо біженцям, працюємо зранку і до пізнього вечора. Тому лише сьогодні мені вдалося відповісти на питання стосовно допомоги біженцям.

Щодня ми намагаємося відправляти частину гуманітарної допомоги в Україну, так що наші хлопці порядно потіють при навантаженні матеріальної допомоги.

За допомогою воїнів, пожарників, хлопців із Середнього училища-інтернату в Снині, депутатів та волонтерів ми перенесли весь табір із приміщення Основної школи в Ублі до приміщення Будинку культури, бо закінчилися весняні канікули, і навчальний процес був першорядним.

Дякую всім тим, які допомагали нам, адже за дві години все було перенесено, а ввечері табір для біженців вже працював на повну потужність. З самого початку нам пощастило на людей, які зголосилися надавати всі послуги для біженців. Можливо, хтось би міг мати іншу думку, чому ми так піклуємося про біженців, але просто подивіться в очі маленьким дітям, які такі сміливі, незважаючи на кілька днів у дорозі, 40 годин очікування на перетині кордону в Україні вночі, де температура вночі нижче нуля, вони виходять з фургонів, якими їх привозять, і, незважаючи на величезний страх в очах матерів, все одно кажуть своїм матерям: «Мамко, я не боюся», щоб не турбувати виснажених мам. Вони справді маленькі герої.

А сьогодні для них громадські об'єднання підготували анімацію, працюють з дітьми, малюють, щоб вони хоч на час забули ті жахи, які їм довелося пережити останніми

днями. Сьогодні Тесом запропонував нам встановити телевізор у будівлі, де ми будемо розповідати дітям казки від завтрашнього дня. Ми облаштували дитячий куточок з плюшевими іграшками та розмальовками.

Волонтери готують чай, каву, бутерброди, тістечка, взагалі страву та гігієнічні потреби.

З минулого тижня ми всі йдемо на повну потужність. Всі допомага-

▲ Біженці у сільському уряді в Ублі.

ють, всі стараються допомогти, всі вони чудові. Я запитую себе, скільки ми витримаємо, місяць, два, пів року, рік? Важке питання і немає однозначної відповіді. Сподіваюся, що скоро все це зміниться і ми зможемо повернутися до нормального життя. Я ціную кожну руку допомоги. За кілька днів я зустріла величезну кількість відданих справі людей, готових допомогти в будь-який момент.

Люди, ви всі чудові – працівники села, депутати, моя заступниця Оксана, вчителі школи і вихователі садочка, прибиральниці, кухарки, дівчата з Ублі, директорка школи, хлопці та чоловіки з Ублі, пожарники-добровольці, футболісти, волонтери з різних куточків Словаччини, благодійні організації – отці духовні о. Павловський, о. Чабияк, Роман Галлік, пожарно-рятувальний корпус, армія Словацької Республіки, члени Прикордонної сторожі та мої колеги – старостки і старости сіл, працівники менших сільських служб в Ублі.

Божої вам благодаті. Дякую всім, хто нам допомагає. Без вас усіх ми б точно не зволідали тяжкі завдання.

Надія СІРКА.

«Ми не лукавили з тобою,
Ми просто йшли; у нас нема
Зерна неправди за собою...»

«Услід за Тарасом Шевченком ці крилаті слова зможуть повторити небагато українців: адже полум'яні патріотичні промови, возсідання у президія на різних урочистостях не мають нічого спільного з щоденною мурашиною працею, постійним самозреченням, часто, однак малопомітним служінням ідеї, усупереч найрізноманітнішим перешкодам» – так розпочинається передмова Любомира Белея до моєї «Бібліографії (1967 – 2017)», яку з його ініціативи рекомендувала до друку

Мовознавець, якого будуть пам'ятати цілі покоління (З нагоди недожитого 60-річчя з дня народження Любомира Белея)

Вчена рада Науково-дослідного інституту україністики ім. Михайла Мольнара Ужгородського національного університету. Цей же уривок з передмови точно характеризує особистість її автора, а Шевченкові слова, як правда жива, були кредом його відносно короткого, але неймовірно плодотворного життя. Професор Любомир Белей у повному розквіті творчих сил, на 57-му році життя, несподівано завершив свій земний шлях. Неповоротно відійшла надзвичайно доброзичлива, скромна, чесна, трудолюбива, високоосвічена Людина – знаменитий вчений-мовознавець, педагог, доктор філологічних наук, засновник і директор Науково-дослідного інституту україністики ім. Михайла Мольнара УжНУ, активний громадський діяч, зразковий сім'янин, щедрий друг та моральний авторитет в Україні й поза її межами.

Нам пощастило бути сучасником цієї талановитої та справді великої Людини. Адже він лише в наші дні встиг зробити стільки, що вистачило б на кілька сторічок. Ненавчально якесь внутрішнє відчуття підганяло його, аби встигнути якомога більше зробити. Задля реалізації своїх проєктів не шкодував фізичних сил та, очевидно, й здоров'я.

Любомир Омелянович Белей (18.03.1962 – 12.05.2018) досліджував українську та слов'янську ономастику, історію української мови, питання соціолінгвістики й мовної політики, мову й культуру українців поза межами України. Він має чималий доробок у сфері лексикографії та перекладу.

З великою скорботою та душевним болем усвідомлюємо, якої великої втрати зазнала українська наука й освіта зі смертю цього багатогранного вченого, ерудованого професора, а також чутливої та доброзичливої людини й щирого приятеля.

Пригадую, як він настирливо запрошував мене в гості та на відпочинок в будь-якому курортному осередку Закарпаття. «Дорогий Мирославе! Чекав – чекав я, щоб привітати Тебе з дружиною в Ужгороді, та Ти, бачу, знову не маєш часу. Може, справді, ще десь до «східного» Різдва виберетесь до нас, а ми Вас радо привітаємо. Окрім цього цікавить мене і стан Твого здоров'я. Вірно, що все гаразд.

Щоб Тебе, сподіваюсь, потішити, то посилаю Тобі рецензію...» – уривок з листа Любомира від 22 грудня 2016 р. На жаль, наші «амбітні плани» на спільний відпочинок так і не здійснилися. Вже й оцей уривок з кореспонденції засвідчує, що нас в першу чергу цікавили справи наукові та національно-культурні. Зрештою, до цього нас зобов'язувала й офіційна «Угода про прикордонне наукове співробітництво між Науково-дослідним інститутом україністики імені Михайла Мольнара УжНУ та Словацьким національним музеєм – Музеєм української культури в Свиднику», бо ж ми обоє були її авторами та науковими гарантами. Наша співпраця в цьому відношенні була дуже ефективною та продуктивною. Її аналіз вимагає значно ширшого простору. Сподіваємось, що ця продукція буде належно вивчена та оцінена. А наразі згадаємо хоча б дещо з того.

Професор Любомир Белей був моїм

радником та найактивнішим співорганізатором міжнародних наукових конференцій у Свидницькому музеї, зокрема:

– Міжнародної наукової конференції «Українці Карпат – проблеми акультурації, асиміляції, ідентифікації» – Свидник, 17 – 18 червня 2011 р.

– Міжнародної наукової конференції «Лемки, бойки, русини: історія, сучасність, матеріальна та духовна культура» – Свидник, 14 – 16 червня 2013 р.

– Міжнародної наукової конференції «Українці в історії та культурі Карпат» – Свидник, 8 – 9 квітня 2016 р.

Він був активним учасником цих конференцій, співавтором заключень

Белея було дуже широке. Наші дискусії велися найчастіше на теми дослідження історії та культури України взагалі та, зокрема, українців Пряшівщини. Він дуже вболівав за долю української меншини в Словаччині й намагався зробити все для того, щоб національно-культурне становище цієї спільноти повернулося на краще. Тема русинського сепаратизму була однією з найгостріших в наших дискусіях. У одному з листів до мене він пише: «Дорогий Мирославе! Ще раз переконався у Твоїй життєвій мудрості. Справді, захід, який відбувся (круглий стіл до питань русинства в Києві – прим. М. С.), то був радше задля галочки. Щоб багато не го-

ворити, скажу, що не було ніякої дискусії – просто читали доповіді, не було ніякої ухвали, натомість, дурні, запросили Бобинця, одного з керівників русинства на Закарпатті. Тому Ти справді нічого не втратив, що не прийав...»

Зазальне враження від тих виступів, особливо киян, сумне, вони не розуміють суті проблеми, але позиціонують себе лібералами. Одна паніка навіть договорилася до того, що русинам треба надати національно-культурну автономію. Словом, треба робити, що можемо, покладаючи на себе, щоб з Божою поміччю лупати цю тупість та ренегатство. До речі, був якийсь бугор із словацького посольства, але говорив такою «середньословацькою» російською мовою, що його ніхто не розумів. С. Віднянський казав, що Магочі активно добувається звання академіка НАН. Ото би була дурість».

Любомир Белей інтенсивно займався даною темою понад 10 років, а з 2015-го реалізовував наукові проєкти з досліджень неорусинства по лінії Державного фонду фундаментальних досліджень та Міністерства освіти і науки України. В даному контексті він виконав колосальну роботу. В 2017 році у видавництві «Темпора» появилася його ґрунтовна 392-сторінкова праця під влучною назвою «Русинський сепаратизм: націєтворення in vitro». Це був сюрприз не тільки для тих, хто якимось чином цікавився даною темою, але, зокрема, для русинів-сепаратистів, які були приголомшені та оніміли – не мали просто слів для реакції... Або скоріш за все – «молчание – знак согласія». Ця книга Л. Белея – найкомплексніше та найглибніше дослідження неорусинства взагалі, яке на основі фактів та інших переконливих аргументів досконало викриває реакційну суть цього антиукраїнського дійства. Як я вже скоріше написав у своїй анотації (НЖ), «...ця книга мала б стати настільним посібником сучасних державних керівників України та всіх причетних до рішення цієї надуманої та вкрай сполітизованої проблеми, яка заподіяла нам великої шкоди». Адже, як підсумовує сам автор, «...антиукраїнська спрямованість неорусинства відповідала й відповідає геополітичним інтересам Росії, Угорщини та інших країн, які не були і не є зацікавлені у сильній позиції України в Центральній Європі та прагнуть асимілювати місцево українське населення».

Якби Любомир Белей залишив нам у спадок лише оцю працю, – вже цього вистачило б, щоб його ім'я було назавжди вписане золотими літерами в історію української нації. Але ж він є автором цілої низки унікальних наукових книг, які отримали широке визнання ще за його життя. Багато чого не встиг...

Його смерть – то величезна та непоправна втрата для його сім'ї, друзів, колег та України й українства взагалі. Безсмертне світло та теплі спогади про Професора Любомира Белея залишаться назавжди у наших серцях.

**Мирослав СОПОЛИГА,
Доктор історичних наук,
Академік – закордонний член
Національної академії наук України.**

Сторінки минулого (48)

ВЕЛИКА ПОЛЯНА (ВЕЛИКІ ПОЛЯНИ) – VEĽKÁ POĽANA – виселене село (окр. Снина)

Polyan (1730), Polana (1773), Poľana (1920), Veľká Poľana (1927), угор. Nagy-polone, Nagypolány.

Стат.: 1787 – 202 жит., 1828 – 731, 97 будиноків, 1869 – 658, 1880 – 610, з т. 493 рус., 9 слов., 1890 – 639, 1900 – 741, з т. 720 рус., 7 слов., 1910 – 705, з т. 577 рус., 1 слов., 1921 – 111 буд., 664 жит., з т. 180 чсл., 416 рус., 45 євр., 4 ін., 573 гр.-кат., 14 р.-кат., 73 ізр., 1930 – 791, з т. 645 російської нац., 1941 – 864, 1948 – 684, 1950 – 612, з т. 135 російської нац. 1961 – 680, 1970 – 677, 1980 – 322, з т. 97 укр.

Площа хотара 2447 га.

Вчитель Іван Козей на основі старих покрайніх записів в церкві встановив, що первісно село називалося Павлова Поляна.

Вперше у документах згадується 1493 р. (в інших довідниках – в 1430 р.) у зв'язку з діяльністю антифеодалної дружини розбійників Федора Головатого. Вони, крім іншого, признались, що награвовані речі скрипи у декількох селах, крім іншого, в Старині і близькій Полянї.

Історики припускають, що село заснував шолтис з поселенцями на волоському праві в другій половині XV ст. Безпосередні відомості про тамтешніх шолтисів і волохів-русинів відносяться до XVII ст.

Назва Поляна наперед стосувалася місця на луці в лісистій місцевості. Коли тут оселилися перші поселенці, назва перейшла на село.

Велика Поляна належала Стрпківському панству, у XVIII ст. панам Кел'евичам та Ревечі. У 1577 р. село було оподатковане від 5 господарських дворів. В 1600 р. тут було 25 заселених будинків підданих і будинок шолтиса. Як зазначає Ф. Уличний, близько 1623 року в Полянї жив православний священник з сім'єю, там господарювали сім'я шолтиса, 9 волоських і 9 желярських

господарств. Землі по двох волоських господарствах залишилися пустими.

У 1715 р. в селі було 13 заселених і 17 облишених будинків, працював млин і ступи. В 1720 р. було 20 господарств підданих. В 1787 р. тут було 28 будинків і проживали 202 жителі. Селяни займалися землеробством, працювали у лісах. Урядовий лексикон Угорщини 1773 р. село зазначає як чисто руське (по-слов. rusínske), а за релігійним переписом 1806 р. – як греко-католицьке з руською мовою проповіді.

У 1900-1910 рр. багато селян емігрувало за океан: із 705 жителів (1910) 114 людей емігрувало. На поч. XIX ст. поширилось ткацтво: із старого полотна виготовляли покрівці. Під час 1-ої світової війни село було зруйноване. Воюючі війська хоронили тут загинілих воїнів. У 1939-44 рр. село було під Угорщиною. Визволене в кінці жовтня 1944 р., у боях майже знищене: із 700 жителів без стріхи над головою лишилось 357. Після війни понад 10% жителів виїхало за роботу у Чехію. Крім землеробства, частина селян працювала на будівництві у Снині, Гуменному. У селі працювали школа, будинок культури, у 1950 р. засновано дитсадок.

У 1783 р. (за іншими даними 1732 п.) побудовано церкву св. Архангела Михаїла, реконструйована у пол. XIX ст. Під час війни церкву було пошкоджено. Жителі села побудували нову церкву на іншому місці. Її під час будівництва водоймища було викинуто у повітря динамітом. Родаки на щорічних зустрічах сходяться біля руїн старого храму.

З побудованою водоймище «Старина» село 1986 р. заникло. Разом з Великою Полянєю з лица землі зникли села Дара, Остружниця (Стружниця), Руське, Смолян (Смілян, Смулян), Старина, Звала. На місці колишнього села знаходяться каплиця, цвинтар та один уцілілий будинок.

У Великій Полянї народилися: лікар-мікробіолог Ладислав Дубай (31.3.1916 – 7.5.1978), народний художник Орест Дубай (15.8.1919 – 2.10.2005), пенсіонерний кошицький гр.-кат. єпископ Мілан Хавтур (4.7.1957).

–И–

Російська армія знищила легендарний літак «Мрія»

Російські окупанти знищили флагман української авіації – легендарний Ан-225 «Мрія».

Як передає Укрінформ, про це у Фейсбучі повідомляє Укроборонпром. Це сталося на аеродромі «Антонов» у Гостомелі під Києвом, де перебував літак. Його відновлення буде коштувати більш як 3 млрд доларів.

Україна докладе усіх зусиль, аби ці роботи оплатила держава-агресор. Росія поцілила «Мрію» як символ можливостей української авіації. Ан-225 «Мрія» – авіаційний гігант, на рахунок якого рекорди з перевезення максимального комерційного вантажу та найдовшого і найважчого в історії авіації моновантаж, вантажопідйомності. На жаль, сьогодні ці опції втрачені, але вони обов'язково будуть відновлені.

«Окупанти зруйнували літак, але не зможуть зруйнувати нашу спільну мрію. Вона обов'язково відродиться. За орієнтовними підрахунками на це знадобиться більше 3 млрд доларів та понад 5 років. Наше завдання зробити так, аби ці витрати покрила саме Російська Федерація, яка завдала умисної шкоди українській авіації та сектору вантажних авіаційних перевезень».

Росія знищила нашу «Мрію», але мрію про вільну від окупанта Україну знищити неможливо. Ми будемо боротись за нашу землю та наш дім до переможного кінця. І після перемоги обов'язково, чуте, обов'язково будемо нашу нову «Мрію», яка багато років чекає цього у безчелючому місці. Все буде Україна!», – заявив генеральний директор Укроборонпрому Юрій Гусєв.

УКРІНФОРМ, 27.02.2022 р.

Йосиф Танчин

17.2. 2022 року в Андрійовій Бардівського округу помер педагог, громадсько-культурний діяч Йосиф Танчин. Все його життя було пов'язане з школою і вихованням підрастаючого покоління. Йосиф Танчин народився 29.4.1935 р. в Андрійовій. Середню школу закінчив у Меджилабірцях (1965) та Вищу педагогічну школу в Пряшеві (1966).

Його професійна дорога розпочалась в Середній загальноосвітній школі у Свиднику (1959 – 1962).

Багато корисної праці Йосиф Танчин виконав на посаді шкільного інспектора колишнього ОНК у Бардієві, пізніше завідувачого відділом культури й освіти в Бардієві і завідувачого відділом культури ОНК у Свиднику. Два десятиріччя виконував функцію голови Бардівського та Свидницького окружних комітетів КСУТ.

В часі директорування Й. Танчина в Пряшеві за рішенням Міністерства освіти, молоді та фізкультури СР до української Гімназії було приєднано Пряшівську основну школу з українською мовою навчання і школі було присвоєно почесну назву Основна школа й гімназія ім. Т. Г. Шевченка з українською мовою навчання.

В тому ж 1989 році Товариство культурних зв'язів з українцями за кордоном, (тоді «Україна – Світ» у Києві) подарувало школі бронзовий барельєф Тараса Шевченка, який було встановлено на цільній стіні будинку школи.

Вийшовши на заслужений відпочинок, Йосиф Танчин повернувся в своє рідне село Андрійову. Він не покладав рук і включився в громадське життя села. Щоб приблизити історію села молодшій генерації та одночасно залишити письмовий документ для нащадків, Йосиф Танчин видав дві книжки: «Історія розвитку села Андрійова» та «Твоя родина, твій рідний дім».

Вічна йому пам'ять!

Похоронний обряд відбувся в Андрійовій 19.2.2022 року.

-мі-

Звичаї нашого села ЯРЬ

Слово «ярь» – споріднене з давнім слов'янським богом Ярилом, що уособлював родючу силу весняного Сонця. Як говорить дослідник Сергій Венгрженевський, цей слов'янський бог більш відомий в Росії, ніж на українських землях. В Україні його знаходимо в традиційному обряді – у похоронах Ярила у першій поведілці Петрівки (посту). Від кореня «яр-» відводяться і лемківські слова «ярь», «ярювати» (веснувати) – навесні орати, сіяти, садити городину; «ярина» – все, що навесні поскодило, передусім зернові культури; назви зерна, що сіється навесні: «яра» пшениця, «яре» жито, «ярець» (ячмінь) (ячмінь); «яре декотрих домашніх звірят, народжених навесні: «ярка» (овечка), «яре» вугілля (жервіоче вугілля), з якого пашить теплою; «яритися» – розпалювати, палити тощо.

Весною вся природа пробуджується від зимового сну, і в деревах та рослинах появляється сік до нового життя. Тоді пробудження весни вітає все живе: співають пташки, молодь вітає весну своїми піснями-веснянками, діти різними віршиками та пісеньками вітають сонечко, ластівок, комахок, слимачків. Тоді все кохається, парується, всюди пульсує сила природи, сила молодості.

Багато веснянок, весняних обрядів і хороводів перенесено на чорну неділю (п'ята неділя великого посту), коли топлять або палять «смертки» (Морену), та на світлий тиждень (провідний тиждень) після Великодня. Тоді молодь співає веснянки, водять хороводи і проводять всякі (величкі) великодні ігри, бо навесні в часі великого посту молоді заборонялось розважатись.

Ярь ...

Яке це миле, чарівне й магичне слово. У ярі, як у раї. Скажеш ярь, а в душі раптом відчуєш теплість, а перед очима уява: сонячне проміння розливається з неба, легенький теплий вітерець гойдається на вітах старезних згорблених верб, що нахилилися над потоками бистрих вод й обсіпані набряклими зеленими бруньками. Потоки спішать, журчать, клекоцуть. Здається, начебто і вони скаржаться на довгу неприємну зиму, яка тут ще донедавна моталася. Сонечко розпростерло своє тепленьке проміння на вогу, бліду, ще напівмертву землю, і вона вже починає дихати Весною.

З книжки «А іші вам вінчую...» (Пряшів, 1992).

Вісті з України

● **КИЇВ.** Росіяни намагаються взяти в кільце Київ, на відстані 20-40 км від столиці тривають інтенсивні бої.

Джерело: звіт Центру оборонних стратегій для УП, 3 березня 2022, 10:45.

Дослівно: «Ворог намагається створити кільце навколо столиці з потужного угруповання військ (близько 30 БТГр). Найбільша небезпека зараз залишається з півночі та північного заходу від Києва (Іванків, Ворзель, Буча, Ірпінь, Гостомель).

Тривають інтенсивні бої на підходах до Києва на відстані 20-40 км, в яких ворог втрачає техніку та особовий склад».

Деталі: Очікується, що найближчим часом окупанти спробують зайти в столицю за підтримки авіації та завдаючи ракетних ударів.

На захід від Києва ЗС України звільнили місто Макарів та зайняли оборону.

Крім Києва, пріоритетним напрямком зусиль російських військ є великі міста півдня України, Харків.

Українська правда.

● **КИЇВ.** На усіх пунктах пропуску на західному кордоні України на ранок 3 березня фактично немає черг на виїзд.

Як пише «Європейська правда», про це повідомила Держприкордонслужба, наводячи дані станом на 9 годину ранку.

Так, на пунктах пропуску «Ягодин», «Устилуг», «Угринів», «Рава-Руська», «Смільниця» та «Шегині» на виїзд до Польщі немає черг ні з легкових автомобілів, ні пішоходів; на пп «Грушів» очікували 50 пішоходів; на пп «Краківець» – 30 пішоходів.

На пунктах пропуску «Малий Березний» та «Ужгород» до Словаччини черг немає, на пункті «Малі Селменці» у черзі очікували близько 20 пішоходів.

Європейський Союз (ЄС) повідомив деталі нових санкцій, погоджених блоком у зв'язку з початком Росією масштабної агресії проти України.

Як пише «Європейська правда», про це на пресконференції після зустрічі лідерів заявила президентка Єврокомісії Урсула фон дер Ляен. За її словами, погоджений лідерами пакет санкцій буде мати масштабні наслідки для економіки Російської Федерації та російських еліт.

Санкції запроваджуються проти фінансового, енергетичного сектору, транспортної сфери, експортний контроль та у візовій політиці.

Фінансові санкції закрийють Росії доступ до найважливіших ринків капіталу.

«Це зачепить 70% російського

Заочну наукову аспірантуру на агрономічному факультеті Вищої сільськогосподарської школи в Нітрі, де його було рекомендовано на стипендіальне навчання у Тимірязевській сільськогосподарській академії міста Москви.

Закінчивши академію у 1960 році, повертається додому у Чехословаччину, де йому запропонували працю на кафедрі землезнавства і геології Вищої сільськогосподарської школи в Нітрі. Тут активно включається в рішення проєктів педагогічно-виховного і науково-дослідного напрямку.

На многая і благая літа!

Ред.

На усіх пунктах виїзду до Угорщини, Румунії та Молдови немає черг ні з пішоходів, ні з автомобілів.

За оцінками ООН, з початку масштабної війни РФ проти України за кордон виїхали **близько мільйона українців**.

У Польщі на 2 березня оцінювали кількість прийнятих українців у **450 тисяч**, до Румунії виїхали близько 139 тисяч.

● **КИЇВ.** Президент України Володимир Зеленський заявив, що кожен громадянин України, у якого Росія забрала можливість працювати, отримає по 6500 грн без жодних умов. Про це він сказав у зверненні.

«Наш уряд вже підготував програму спеціальної допомоги для всіх українців, які втратили можливість працювати. Зараз, через війну, там, де бойові дії, кожен найманий працівник, кожен ФОП, кожен наш громадянин України, у якого Росія забрала можливість працювати, отримає по 6500 грн без жодних умов», – сказав Зеленський.

«Спеціально наголошую для українців старшого віку – попри війну, ми забезпечуємо повну виплату пенсій, проіндексованих пенсій, як це і має бути згідно законодавства», – підкреслив президент.

З 1 березня пенсії для українців проіндексовані на 14%, додав Зеленський.

«Гроші уже пішли у банки, усі виплати будуть проведені повністю», – запевнив він.

Економічна правда.

● **КИЇВ.** Президент Володимир Зеленський заявив, що російські окупанти не досягли успіху на жодному стратегічному напрямку для захоплення України і що вони приречені на поразку.

Джерело: відеозвернення Зеленського від 3 березня

Пряма мова: «На жодному зі страте-

Деталі нових санкцій

банківського ринку, а також найважливіші державні компанії, у тому числі у військовому секторі, і ці санкції збільшать витрати Росії по заїмах, призведуть до прискорення інфляції і поступово підірватимуть промисловість», – заявила президентка Єврокомісії.

Санкції проти російських еліт не дадуть їм можливість зберігати свої активи у Європі.

Санкції проти енергетичного сектору, за її словами, ускладнять для Росії оновлення нафтопереробного обладнання.

Повністю забороняється продаж російським компаніям літаків, деталей та авіаційного обладнання. «Три чверті нинішнього комерційного аерофлоту Росії – це літаки, побудовані в США, ЄС і Канаді, і тому дуже залежать від цього», – зазначила Урсула фон дер Ляен.

ЄС обмежує доступ РФ до новітніх технологій, важливих для мо-

гічних напрямків у ворога немає успіху. Вони приречені. Вони приречені.

Київ вистояв цю ніч і витримав черговий ракетно-бомбовий удар. Спрацювала наша протиповітряна оборона.

Херсон, Ізюм, усі інші міста, по яких окупанти били з повітря, били сильно, потужно, нічого їм не віддали. Чернівці, Суми, Миколаїв тримають оборону. Одеса. Вони хочуть зруйнувати ще Одесу. Але побачать лише дно Чорного моря. Бо вони – дно.

Мішенню Росії став Успенський собор у Харкові. Одна з найдавніших православних пам'яток міста, пам'яток України. На час війни собор – це укриття для харків'ян. Укриття для всіх людей: і віруючих, і невіруючих. Для всіх, бо всі є рівні.

Святе місце. Тепер – побите війною. Вони не бояться навіть цього! Користуються тим, що Бог не дає моментально відсічі. Але він бачить. І відповідає. Відповідає так, що не вам схватись. Немає такого бункера, щоб пережити відповідь від Бога».

Деталі: Зеленський заявив, що собор буде відновлено, як і кожен будинок, кожен вулицю, кожне місто. Він переконаний, що росіяни відшкодують Україні за все, що зруйнували.

А тих, хто загинув, – Україна не забуде.

Пряма мова: «Ви прийшли руйнувати наші міста. Знищувати наших людей. Забирати у нас все, що нам дороге. Ви відрізаєте мирним мешканцям України електрику, воду, опалення. Ви залишаєте людей без їжі, ви залишаєте нас без ліків. Ви розстрілюєте маршрути, за якими можна провести евакуацію».

Немає такої зброї, яку б ви не використали проти нас, проти вільних громадян України. А тепер ви виходите й розповідаєте своїм пропагандистам, що ви збираєте послати в Україну так звані гуманітарні колони... Запам'ятайте, безбожники: коли мільйони людей проклинають, вам нічим рятуватися».

Українська правда.

дернізації та розвитку, як напівпровідники та інші передові технології.

Щодо візової політики, російські дипломати і бізнесмени втратять привілейовану можливість в'їзду до країн ЄС.

Президентка Єврокомісії зазначила, що всі ці міри запроваджуються у координації з іншими західними партнерами.

«Наша сила – у нашій єдності. У Кремлі це знають і зробили все можливе, щоб посягти розбрат, але досягнув рівно протилежного. Ми зараз більш об'єднані, ніж будь-коли», – заявила Урсула фон дер Ляен.

Вона додала, що ці події започаткували нову реальність. «Путін намагається підкорити дружину (до ЄС – ред.) європейську країну і силою змінити кордони у Європі. Йому це має не вдатися – і не вдасться», – наголосила президентка Єврокомісії.

Європейська правда.

Втрати – близько 9000 осіб

З початку російського вторгнення орієнтовні втрати загарбника становлять близько 9000 осіб. (Ці цифри були актуальні на час підписання газети до друку. – Примітка редакції).

Сумарні орієнтовні втрати ворога з 24 по 3 березня станом на 10:00: літаки – 30, гелікоптери – 31, танки – 217, бойові броньовані машини – 900, артилерійські системи – 90, РСЗВ – 42, засоби ППО – 11, автомобільна техніка – 374, легкі швидкі катери – 2, цистерни з ПММ – 60, БГЛА оперативно-тактичного рівня – 3.

Інформація орієнтовна і може уточнюватись, оскільки її вкрай складно отримувати після бою, адже командири насамперед зосереджуються на веденні бою.

Укрінформ.

Вітаємо з життєвим ювілеєм

7 лютого відзначив 90 років з дня народження доц. інж. Петро Сисак, кандидат наук.

Наш ювіляр народився у Цигелці Бардівського округу. Тогочасні життєві обставини були дуже скромними, йому змалку довелося поборювати великі матеріальні нестатки і фінансові труднощі. Наперекір цьому йому вдалося поступити в Державну російську гімназію в Гуменному, яку успішно закінчив у 1953 р.

Після закінчення гімназії поступає на агрономічний факультет Вищої

сільськогосподарської школи в Нітрі, де його було рекомендовано на стипендіальне навчання у Тимірязевській сільськогосподарській академії міста Москви.

Закінчивши академію у 1960 році, повертається додому у Чехословаччину, де йому запропонували працю на кафедрі землезнавства і геології Вищої сільськогосподарської школи в Нітрі. Тут активно включається в рішення проєктів педагогічно-виховного і науково-дослідного напрямку.

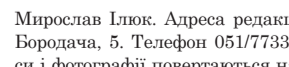
NOVE ŽYTĽA

500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlaca@slposta.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 72. Šéfredaktor Miroslav Pjuck. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlaca@slposta.sk. Počítačová sadzba NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Відає Союз русинів-українців СР. Рік видання 72. Головний редактор Мiroslav Pjuck. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на просьбу автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.